

Foto: Arjan Doolaar

Margo Trappenburg

Nieuw werk in de maak

De overgang van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving betekent voor veel hulpverleners een verlies aan werkgelegenheid. Hun werk wordt overgenomen door familieleden, mantelzorgers, burens, vrijwilligers, burgerinitiatieven en eigen krachtconferenties. Voor hulpverleners die zich niet willen laten omscholen tot Iets Heel Anders en die ook geen zin hebben om hun eigen werk voort te zetten op onbetaalde basis (als mantelzorger of vrijwilliger) rijst de vraag of er in deze sombere tijden toch ergens nieuw betaald werk gloort aan de horizon. Ik zie twee kansen.

Kans 1 betreft het nadenken over moeilijke gevoelens in de participatiesamenleving: 'Ik moet mijn zoon tot last zijn en dat valt mij zwaar'. 'Ik weet dat mijn dochter het goed bedoelt, maar ik vind het heel vervelend dat ze zich overal mee bemoeit en zo de baas over mij speelt.' 'Soms zou ik mijn 85-jarige moeder achter het behang willen plakken.' 'Ik voel de grote sociale druk om te gaan mantelzorgen, maar ik had niet zo'n fijne jeugd en ik breng het niet op.' 'Ik

doe heel erg mijn best, maar mijn vader scheldt me uit voor tyfuslijder. Ik weet wel dat hij dementeert, maar ik ben elke keer van streek als dat gebeurt.' Naarmate de participatiesamenleving verder vorm krijgt zullen steeds meer mensen worstelen met dit soort gevoelens. Sociaal werkers kunnen zich hier vast op voorbereiden in de hoop dat het begeleiden van mantelzorgers en de van hen afhankelijke familieleden een volwaardige betaalde baan zal gaan opleveren.

Kans 2 betreft de nieuwe functie van levenseindebegeleider, die er gaat komen als het ligt aan het huidige kabinet en aan D66-Kamerlid Pia Dijkstra die een initiatiefwetsontwerp schreef dat handelt over 'levenseindebegeleiding van ouderen op verzoek'. 75-plussers die hun leven voltooid achten maar geen terminale ziekte of sterk invaliderende aandoening hebben, kunnen aankloppen bij deze nieuwe functionaris, die dan met hen gaat beoordelen of hun doodswens persistent is, dan wel kan verdwijnen door andersoortige hulp. Dijkstra suggereert om van levenseindebegeleider een BIG-beroep te maken. Zij denkt aan verpleegkundigen of ggz-psychologen met een aanvullende opleiding. Dat doet ze vooral omdat ze het belangrijk vindt dat de hulpverleners in kwestie geregistreerd zijn en onder een vorm van tuchtrecht vallen. Aangezien het nadrukkelijk gaat om niet-medisch lijden (voor medisch lijden hebben

we in Nederland de euthanasiewet) is het echter logischer om de levenseindebegeleider te zoeken in de niet-medische hoek van het sociaal werk.

Ik weet eerlijk gezegd nog niet wat ik moet vinden van de Dijkstra-wet. Aan de ene kant zou ik er zelf te zijner tijd graag gebruik van maken en ik denk zeer velen met mij. Aan de andere kant weet ik niet of ik wil leven in een samenleving waarin het normaal wordt dat je tijdig 'afzwaait', voordat je je sociale netwerk en de belastingbetaler tot last bent. Maar los daarvan zie ik hier wel een kans voor sociaal werkers. Ga aan de slag met het bespreekbaar maken van de moeilijke gevoelens in de participatiesamenleving, zodat je weet wanneer mensen hun leven echt voltooid vinden en wanneer zij vooral lijden onder het gevoel dat zij hun familie tot last zijn. Ga serieus verder met het werken aan een register: zorg dat sociaal werkers zoveel mogelijk onder een vorm van tuchtrecht vallen. En begin vast met nadenken over een voortgezette opleiding tot levenseindebegeleider voor ervaren sociale professionals. Niets in het Dijkstra-voorstel wijst erop dat zij voor deze functie denkt aan vrijwilligers. Levenseindebegeleider zou - zelfs in de oprukkende participatiemaatschappij - een taak kunnen zijn die de politiek niet wil overlaten aan burens, familieleden of andere onbetaalde krachten. ●

Margo Trappenburg is bestuurskundige aan de Universiteit Utrecht en hoogleraar Grondslagen van het Maatschappelijk Werk aan de Universiteit voor Humanistiek.